

‘Vier muren en een dak van riet, meer is het niet, meer is het niet’, dicht Huub Oosterhuis. Wij zongen het daarnet. Een lied waarin hij voortborduurde op de tekst van een Joods kinderliedje bij het Loofhuttenfeest. En een wonderlijk lied. In het begin lijkt het lied over het Loofhuttenfeest te gaan. Over eenvoud. Maar gaandeweg wordt de eenvoud steeds onbeschermd. En op het eind wordt het lied ronduit beklemmend. Dan slaan de vlammen in het riet en ligt de vogel dood in zijn as. Het einde is open. ‘een pluim die waait, een vonk, een lied, meer is het niet, meer is het niet’.

Wat moeten wij met dit lied en hoe past dit lied bij de feestvreugde van het Loofhuttenfeest? Hoe past dit lied bij de vreugde van een doop?

Om een antwoord te geven op deze vraag wil ik een kijkje geven in de keuken van de dienstvoorbereidingen van de Ekklesia. Het idee van een serie over Joodse feesten is al meer dan een jaar oud. Ingebracht vanuit een diepe ervaring van verbondenheid met de Joodse traditie. Maar dan? Hoe geef je deze verbondenheid vervolgens vorm? Wij hebben er begin dit jaar meerdere gesprekken over gevoerd. Met elkaar en ook met Douwe van der Sluis, een expert niet alleen op het gebied van de Joodse traditie maar ook als het gaat om de relatie tussen christenen en joden. Aan de ene kant is er de onopgeefbare verbondenheid. Die is het uitgangspunt. Als kerk zijn wij geworteld in de Joodse traditie. Joodse feesten, zij het niet in de huidige vorm, maken daarmee ook deel uit van onze eigen geschiedenis. Ze zijn verankerd in de Hebreeuwse Bijbel die ook wij onze Bijbel noemen. Wij delen een traditie en daarmee ook een hoop. Een verlangen. Ons verbindt zo veel. Maar aan de andere kant is er ook veel schroom. Ik hoor in de vlammen in het riet en in de vogel in zijn as een verwijzing naar de Shoah. En hoe actueel is dat niet! Nu weer. Nu nog. In Halle. In Duitsland... En ook – en daarmee verweven – de geschiedenis van de kerk is op dat punt vol pijn en vol schuld. Dat vraagt om terughoudendheid en bescheidenheid. Interesse en verbondenheid mogen geen toe-eigening worden. Tussen deze twee kanten balanceren wij in deze serie, waarbij wij voorgangers elk ook een eigen positie innemen. Vandaag vragen wij: waar gaat het eigenlijk om in het Loofhuttenfeest? En wij vragen het betrokken, verbonden, maar ook met schroom en kijkend vanaf een afstandje. En wij vragen wat dit Joodse feest ons misschien te zeggen heeft. Hoe kan dit feest ons op onze eigen weg inspireren? Wat kan dit Joodse feest betekenen voor ouders die vandaag hun kind laten dopen?

Het Loofhuttenfeest is al oud. Zoals zo vele feesten is het een oeroud oogstfeest dat later is gehistoriseerd en verbonden met de uittocht uit Egypte en met de ervaring van de tijd in de woestijn. Een tijd die Israël terugkijkend beschrijft als de wittebroodsweken van het volk en zijn God. Een tijd van ontberingen en van onzekerheid. Ja. Maar terugkijkend ook vooral ervaren als een tijd van grote nabijheid. Misschien juist omdat er – trekkend door de woestijn – verder niets was dat voor afleiding zorgt. Een tijd van een grote eenvoud. Een tijd vol vertrouwen. Een tijd van jezelf toevertrouwen aan de bescherming en aan de zorg van God. Gesymboliseerd in de wolk en in de vuurkolom die meetrekken met het volk.

Vertrouwen en toevertrouwen. Gedragen worden door iets dat groter is. Een geborgenheid die met je meegaat en die je draagt in alle onzekerheden van het leven. Dit noemden jullie doopouders op de vraag wat jullie je kind hopen mee te geven met de doop. En jullie noemden nog meer. Aandacht voor het kleine, dat willen jullie je kinderen meegeven. Genieten van het alledaagse. Het vieren van het alledaagse. Oog voor het wonder van het leven. En al dat noemden jullie nog voordat wij de Bijbelteksten over het Loofhuttenfeest hadden gelezen.

De verschillende betekenissen van het Loofhuttenfeest sluiten hier nauw bij aan. Ik noem slechts een paar. Allereerst het daarnet al genoemde toevertrouwen aan de bescherming van God. De hut die uit takken en bladeren is gebouwd, met een dak waardoorheen je de maan en de sterren kunt zien, deze kwetsbare hut is symbool van Gods bescherming. Niet een bescherming tegen alle onzekerheid van het leven, nee, bescherming in alle onzekerheid van het leven. In een leven dat broos en kwetsbaar is en dat jullie doopouders ook als broos en kwetsbaar hebben ervaren, willen jullie je kinderen toevertrouwen aan de bescherming van de Eeuwige.

Een tweede betekenis is de eenvoud van de hut. Iedereen, arm of rijk, gaat gedurende het Loofhuttenfeest wonen in een eenvoudige hut. Het Loofhuttenfeest is daarmee een feest van gelijkheid. Verschillen vallen weg. En iedereen viert het feest mee. Het feest houdt zo het visioen levend van een wereld van gerechtigheid en vrede. En nu, in onze tijd, raakt de eenvoud van de hut ook aan de noodzaak om ons leven anders vorm te geven. Om anders om te gaan met onze aarde. Om onze voetafdruk op aarde te verkleinen. Het Loofhuttenfeest stelt ons daarmee voor de vraag wat we nou eigenlijk werkelijk nodig hebben.

Die eenvoud sprak jullie doopouders aan. Jullie verlangen naar eenvoud en wij anderen herkennen dat verlangen vermoedelijk allemaal. Wij hadden het over vakanties. Over kamperen. Zo primitief mogelijk. Want dan valt alles weg dat afleidt. Dan heb je veel meer contact met elkaar. Veel meer contact met jezelf ook. Dan kun je het ritme van de kinderen volgen. Zij hebben dat immers van nature; aandacht voor het kleine. Het bijzondere zien in het alledaagse. Van niets een feestje kunnen maken. Alleen wij staan er zo vaak niet bij stil. Haasten van A naar B en trekken de kinderen mee. Terwijl we zo graag anders willen leven.

Het Loofhuttenfeest is van oorsprong een oogstfeest. Daarin ligt een derde betekenis. Op het moment waarop de oogst is binnengehaald, het moment van het jaar dus waarop je in een agrarische samenleving de meeste veiligheid en bestaanszekerheid ervaart, ga je – heel paradoxaal eigenlijk – in hutten wonen. Daarmee beroem je je niet op wat je hebt, maar breng je tot uitdrukking dat je je leven niet zelf in de hand hebt en dat je wat je bezit niet zelf hebt gemaakt – hoe hard je ook hebt gewerkt. Je zaait en je oogst. Maar de Eeuwige is de tuinman die zorgt voor de groei en voor de vrucht.

Hetzelfde wat paradoxale principe komen wij ook tegen in onze lezing uit Nehemia. Na lange tijd wachten en hopen en verlangen, mogen de ballingen eindelijk terugkeren naar Jeruzalem. Niet iedereen gaat echter mee. Ondanks de heimwee hebben velen immers ook een bestaan opgebouwd in Babylonië en de reis terug en de toekomst in het thuisland zijn onzeker en ongetwijfeld zwaar. Het kleine groepje terugkeerders wacht een immense taak in het gedeeltelijk ontvolkte en verwoestte land. De moed zakt hen in de schoenen. Maar toch beginnen zij. Zij beginnen met de herbouw van de tempel. En zij beginnen met de bouw van een stadsmuur om Jeruzalem heen. Er is tegenstand, maar ze zetten door en uiteindelijk lukt het hen wel. De muur die hen een minimum aan veiligheid moet

bieden is klaar. En om dat te vieren komt het hele volk bij elkaar, jong en oud, mannen en vrouwen, om te luisteren naar de wet die door Ezra, een van de leiders, wordt voorgelezen. En Nehemia vertelt ons hoe het volk al luisterend het in vergetelheid geraakte Loofhuttenfeest herontdekt dat in precies deze tijd van het jaar moet worden gevierd. En onmiddellijk trekken de mensen de bergen in om takken te halen en om hutten te bouwen. En dan vieren ze vol blijdschap het Loofhuttenfeest.

Ook hier weer valt het op dat het feest precies op het moment wordt gevierd, waarop er eindelijk weer een stadsmuur is. En daarmee iets van veiligheid. Iets van bescherming. Juist op dat moment gaan de mensen in hutten wonen en drukken daarmee hun besef uit dat je het ten diepste niet van een muur moet hebben, hoe fijn die verder ook is.

En wijzelf spraken over hutten en over kamperen en over ons verlangen naar eenvoud, terwijl het buiten werkelijk hoosde van de regen. Wij zaten binnen. Een deel van de charme van kamperen is denk ik juist dat je daarna voor de rest van het jaar weer weet te waarderen hoe fijn een droog en warm huis toch is.

Eén van de dingen die ons bij het lezen van de teksten opvielen, is dat er zoveel lijkt te moeten. Wij lazen toen de Nieuwe Bijbelvertaling, niet de Naardense Bijbel zoals nu. En als je dat leest, dan moet er inderdaad veel: 'De eerste dag en de achtste dag moeten voor jullie rustdagen zijn. De eerste dag moeten jullie mooie vruchten plukken... Zeven dagen moeten jullie feest vieren...' Heel veel moeten. Jullie doopouders hadden het gevoel dat het hier om iets gaat wat belangrijk is. Dat datgene waar het Loofhuttenfeest voor staat wezenlijk is, ook voor jullie en ook voor de opvoeding en voor de geloofsopvoeding van jullie kinderen. Maar wat moet je dan met al dat 'moeten'?

Het is bijzonder dat er in de Hebreeuwse tekst helemaal geen imperatief staat. Dus geen 'je moet'. Maar een werkwoordsvorm die de functie heeft van een futurum. Dus iets als 'zeven dagen gaan jullie feest vieren', of 'zullen jullie feest gaan vieren'. Thora betekent Weisung, het is niet een wet, maar er wordt een richting gewezen. 'Als jullie willen wandelen in mijn geboden', zegt de Thora als het ware, 'dan gaan jullie dat en dat en dat zus en zo doen... Geen moeten dus. Geen wet waar je onder gebukt gaat. Maar een weg die je mag gaan. Een weg waarvan wij nu misschien met een vergelijkbare ontdekkervreugde als het volk Israël bij Nehemia mogen ervaren dat die heilzaam voor ons is.

Wij dopen vandaag twee kinderen en nemen hen mee op de weg die de Jood Jezus ons heeft gewezen en ons heeft voorgeleefd. De weg die de Schrift ons wijst. De weg van geloof, hoop en liefde.

Amen

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl